

ОПТИМІЗАЦІЯ СИСТЕМ ОБОРОТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ ЗА ЧАСТКОВИМ ПРИБУТКОМ

Розглядається сучасний економічний критерій – частковий прибуток, показана можливість його використання для знаходження оптимального радіуса зонування систем оборотного водопостачання промислових підприємств.

Системи оборотного водопостачання (СОВ) промислових підприємств за конструктивним рішенням і в залежності від місцевих та геодезичних умов можна розділити на три принципово різні типи: централізовані, зоновані, локальні. Тому при проектуванні й реконструкції СОВ одразу виникає питання вибору типу системи. Розроблена [1] методика вибору типу СОВ містить чотири технічних критерії:

- відстань l від ЦНС до розрахункового споживача (радіус зонування);
- висота зони ΔZ – перепад позначок між ЦНС і розрахунковим споживачем;
- перепад напорів ΔH між споживачами;
- витрати води Q в розрахункового споживача.

Економічну оптимізацію вказаних технічних критеріїв найпростіше виконувати за допомогою приведених затрат. Для цього побудована [2] цільова функція $Z = E_H \cdot K + \mathcal{E}$ для СОВ промислових підприємств. Але приведені затрати в сучасних ринкових умовах мають такі суттєві недоліки:

- значення коефіцієнта E_H приймається рівним 0,16 довільно; воно орієнтоване на адміністративно-планову економіку;
- не враховується різниця в часі при внесенні затрат і надходженні прибутку.

Відомо, що результати оптимізації залежать у першу чергу від вибраного критерію оптимізації, і на них переносяться всі вади останнього. Як сучасний економічний критерій пропонується використати частковий прибуток W , що утворюється в результаті впровадження більш економічного варіанта СОВ:

$$W = \sum_{t=1}^{n_2} D_t \cdot \gamma - \sum_{t=1}^{n_1} K_t \cdot \gamma = \sum_{t=1}^{n_2} D_t \frac{1}{(1+q)^t} - \sum_{t=1}^{n_1} K_t \frac{1}{(1+q)^t} \quad (1)$$

або

$$W = \sum_{j=1}^n \mathcal{E}_{\phi j} \cdot \gamma = \sum_{i=1}^n (\mathcal{E}_i^{\text{баз}} - \mathcal{E}_i^{\text{пл}}) \gamma - \sum_{t=1}^n (K_t^{\text{пл}} - K_t^{\text{баз}}) \gamma, \quad (2)$$

де $\mathcal{E}_i^{\text{баз}}$, $\mathcal{E}_i^{\text{пл}}$ – річні експлуатаційні затрати для i -го року відповідно за базисним і планованим варіантом СОВ; $K_t^{\text{пл}}$, $K_t^{\text{баз}}$ – капітальні вкладення t -го року відповідно за базисним і планованим варіантом СОВ; $\mathcal{E}_{\phi j}$ – економічний ефект j -го року, отриманий за рахунок зменшення експлуатаційних затрат за плановим варіантом СОВ (перевищення економії експлуатаційних затрат над капітальними вкладеннями); $D_i = \mathcal{E}_i^{\text{баз}} - \mathcal{E}_i^{\text{пл}}$ – економія експлуатаційних затрат для i -го року при впровадженні планованого варіанта СОВ; $K_t = K_t^{\text{пл}} - K_t^{\text{баз}}$ – додаткові капітальні вкладення для t -го року при впровадженні планованого варіанта СОВ.

Коефіцієнт дисконтування

$$\gamma = \frac{1}{(1+q)^t}, \quad (3)$$

де q – норма дисконту; $i = 1, 2, \dots, n_2$ – період у роках віддачі та інвестицій; $t = 1, 2, \dots, n_1$ – період у роках інвестицій.

У результаті порівняння приймаємо наступні рішення:

1. Якщо при порівнянні двох СОВ частковий прибуток від'ємний, то перша система економічно не вигідна і обирається друга СОВ.
2. У разі, коли частковий прибуток дорівнює нулю, то СОВ економічно рівноцінні.
3. Якщо частковий прибуток додатний, то економічно вигідна перша СОВ у порівнянні з другою і обирається перша СОВ.

Скористаємося формулами, наведеними в [2], для експлуатаційних затрат і капітальних вкладень, що обчислюються залежно від відстані l до розрахункового споживача.

Централізована СОВ:

$$\mathcal{E}_1 = 3,46 \cdot l + 7159 \text{ у.о.}; \quad K_1 = 14,14 \cdot l + 2556 \text{ у.о.}$$

Зонована СОВ:

$$\mathcal{E}_2 = 1,05 \cdot l + 7321 \text{ у.о.}; \quad K_2 = 13,37 \cdot l + 2606 \text{ у.о.}$$

Локальна СОВ:

$$\mathcal{E}_3 = 7321 \text{ у.о.}; \quad K_3 = 2606 \text{ у.о.}$$

Подальші розрахунки виконуємо для п'яти років – періоду, коли СОВ вже побудована і не потребує додаткових капітальних вкладень як на будівництво, так і на експлуатацію (ремонт та інші затрати, пов'язані з погіршенням експлуатаційних характеристик).

Порівняємо централізовану і зоновану СОВ, і навпаки:

$$\mathfrak{Z}_{\phi 12}^{(1)} = -3,18 \cdot l + 212 \text{ у.о.};$$

$$\mathfrak{Z}_{\phi 12}^{(2)} = \mathfrak{Z}_{\phi 12}^{(3)} = \mathfrak{Z}_{\phi 12}^{(4)} = \mathfrak{Z}_{\phi 12}^{(5)} = -2,41 \cdot l + 162 \text{ у.о.};$$

$$\mathfrak{Z}_{\phi 21}^{(1)} = 3,18 \cdot l - 212 \text{ у.о.};$$

$$\mathfrak{Z}_{\phi 21}^{(2)} = \mathfrak{Z}_{\phi 21}^{(3)} = \mathfrak{Z}_{\phi 21}^{(4)} = \mathfrak{Z}_{\phi 21}^{(5)} = 2,41 \cdot l - 162 \text{ у.о.}$$

Порівняємо централізовану і локальну СОВ, і навпаки:

$$\mathfrak{Z}_{\phi 13}^{(1)} = -17,60 \cdot l + 212 \text{ у.о.};$$

$$\mathfrak{Z}_{\phi 13}^{(2)} = \mathfrak{Z}_{\phi 13}^{(3)} = \mathfrak{Z}_{\phi 13}^{(4)} = \mathfrak{Z}_{\phi 13}^{(5)} = -3,46 \cdot l + 162 \text{ у.о.};$$

$$\mathfrak{Z}_{\phi 31}^{(1)} = 17,60 \cdot l - 212 \text{ у.о.};$$

$$\mathfrak{Z}_{\phi 31}^{(2)} = \mathfrak{Z}_{\phi 31}^{(3)} = \mathfrak{Z}_{\phi 31}^{(4)} = \mathfrak{Z}_{\phi 31}^{(5)} = 3,46 \cdot l - 162 \text{ у.о.}$$

Обчислимо частковий прибуток W для порівняння вказаних систем, виконавши дисконтування (норма дисконту $q = 0,08$).

Порівняємо централізовану і зоновану СОВ, і навпаки:

$$W_{12} = -11,16 \cdot l + 748 \text{ у.о.}; \quad (4)$$

$$W_{21} = 11,16 \cdot l - 748 \text{ у.о.} \quad (5)$$

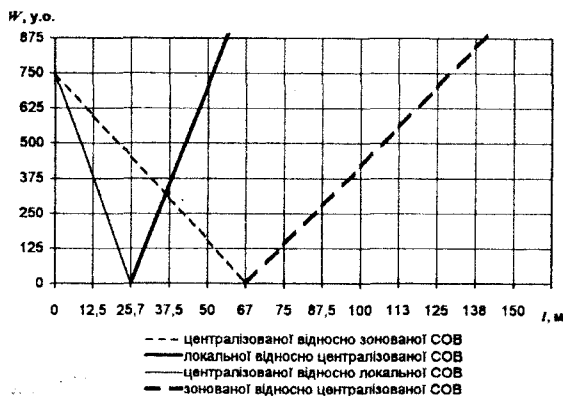
Порівняємо централізовану і локальну СОВ, і навпаки:

$$W_{13} = -29,06 \cdot l + 748 \text{ у.о.}; \quad (6)$$

$$W_{31} = 29,06 \cdot l - 748 \text{ у.о.} \quad (7)$$

Згідно з графіком часткового прибутку (див. рисунок) і з аналізу формули (4) видно, що із зростанням відстані l частковий прибуток W_{12} зменшується. При $l=0$ частковий прибуток максимальний – $W_{12}=748$ у.о. При $l=67$ м $W_{12}=0$ і далі при збільшенні l $W_{12}<0$, тобто стає від'ємним. Це означає, що на частині відстані l до розрахункового споживача $0 < l < 67$ м економічно вигідна централізована СОВ в порівнянні із зонованою. При $l=67$ м обидві системи економіч-

но рівноцінні $W_{12}=W_{21}=0$. А при $l < 67$ м починає зростати частковий прибуток W_{21} згідно з формулою (5). Отже, починаючи з відстані $l > 67$ м економічно вигідною стає зонована система у порівнянні з централізованою.

Залежність часткового прибутку від відстані

Співставимо централізовану і локальну СОВ. Відповідно до графіка часткового прибутку (див. рисунок) і з аналізу формули (6) впливає, що при $l=0$ частковий прибуток максимальний – $W_{13}=748$ у.о. Далі, із зростанням l частковий прибуток W_{13} зменшується і при $l=25,7$ м $W_{13}=0$. У цій точці аналогічно $W_{31}=0$. Потім, при $l>25,7$ м $W_{13}<0$, а W_{31} зростає згідно з формулою (7). Це свідчить, що до $l<25,7$ м економічно вигідна централізована СОВ у порівнянні з локальною. При $l=25,7$ м обидві системи економічно рівноцінні, а при $l>25,7$ м економічно вигідною стає за формулою (7) локальна СОВ порівняно з централізованою.

Порівняння зонованої і локальної СОВ показує, що локальна СОВ економічно вигідна при будь-яких значеннях відстані l до розрахункового споживача.

1.Новохатній В.Г., Калужний А.П. Методика вибору типу систем оборотного водопостачання // 36. наук. праць (Галузеве машинобудування, будівництво). Вип. 5. – Полтава, 2000. – С.229-233.

2.Новохатній В.Г., Калужний А.П. Оптимізація зонування і локалізації систем оборотного водопостачання при їх проектуванні та будівництві // 36. наук. праць (Галузеве машинобудування, будівництво). Вип. 4. – Полтава, 1999. – С.159-165.

Отримано 25.04.2000